

Laulunkirjoittamisen opettaminen

Ossi Mäki-Reini
Eero Kortesoja

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (AMK), musiikin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Mäki-Reini, Ossi Kortesoja, Eero	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 07.12.2016
	Sivumäärä 34	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Laulunkirjoittamisen opettaminen		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Ari Korhonen		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen taustalla oli kiinnostus laulunkirjoittamista kohtaan ja tarve selvittää laajemmin sen prosessia ja metodiikkaa sekä kartuttaa entisestään omaa osaamista säveltämisen ja sanoittamisen saralla. Tavoitteena oli saada valmiuksia laulun tekemisen opettamiseen ja konkreettisia opetusmetodeita työvälineiksi.</p> <p>Tietoa aiheesta hankittiin ensisijaisesti haastatteleamalla monipuolisia laulun tekemisen ammattilaisia, joilla kaikilla oli omanlaisensa lähestymistavat kirjoittamiseen. Osa heistä toimi myös laulunkirjoittamisen opettajina. Strukturoidut haastattelut suoritettiin suullisesti ja kasvotusten, mikä antoi selkeän ymmärryksen asiantuntijoiden ajatuksista ja tarkoituksista.</p> <p>Lisäksi teemaan perehdyttiin tutkimalla suomen- ja englanninkielistä kirjallisuutta ja erilaisia internetlähteitä, kuten artikkeleita ja opetussivustoja. Kirjoista löydettiin mm. näkemyksiä säveltämisen opettamisesta ala- ja yläkoulussa, ja saatiin hyvä käsitys opettajien toimintamalleista noissa ympäristöissä.</p> <p>Haastattelujen pohjalta saavutettiin laaja ymmärrys ammattimaisen laulunkirjoittajan työstä, toimintamalleista, näkemyksistä ja lähestymistavoista kirjoittamisprosessiin ja sen opettamiseen.</p> <p>Oivalluksia syntyi mm. laulunkirjoittamisen opettajan erilaisista rooleista, joiden välillä on osattava liikkua opetustilanteissa sujuvasti, tekemisen synnyttämästä inspiraatiosta sekä erilaisten lähtökohtien ja tulokulmien innostavasta vaikutuksesta musiikin tekemiseen.</p> <p>Tuloksien todettiin vastaavan suurelta osin ennakkoon asetettuja odotuksia, mutta myös uusia löydöksiä tehtiin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Laulunkirjoitus, laulunkirjoittaja, laulunkirjoittamisen opettaminen		
Muut tiedot		

Author(s) Mäki-Reini, Ossi Kortesoja, Eero	Type of publication Bachelor's thesis	Date 07.12.2016 Language of publication: finnish
	Number of pages 34	Permission for web publication: x
Title of publication Teaching the song writing		
Degree programme Degree programme in music		
Supervisor(s) Korhonen, Ari		
Assigned by		
Abstract <p>On the background of the thesis was an interest in the songwriting and the need of further clarification of the process and methodology. The purpose was also to further build up the expertise in songwriting. The aim was to get the skills to teach songwriting and concrete teaching methods as tools.</p> <p>Information on the subject were acquired primarily by interviewing a wide range of song making professionals, each with a different approaches to writing. Some of them also acted as teachers in song writing. Structured interviews were conducted orally and face to face, which gave a clear understanding of the ideas and purposes of the experts.</p> <p>In addition, the theme was made familiar by studying Finnish and English literature and a variety of internet sources, such as articles and educational sites. From books was found for example views on teaching and composing in the lower secondary school, and given a good understanding of teachers' practices for those platforms.</p> <p>On the basis of the interviews was reached a broad understanding of a professional song writer's work, operating models, views and approaches to the writing and teaching about it.</p> <p>There was found insights into the various roles of the teacher's in song writing, between which must be able to move smoothly in the classroom, inspiration that's generated by working and the stimulating effect of different starting points for making music.</p> <p>The results mostly corresponded to the expectations placed in advance, but also new discoveries were made.</p>		
Keywords/tags (subjects) Songwriting, songwriter, teaching the song writing		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Laulunkirjoittaminen.....	4
	2.1 Käsitteiden määrittely.....	4
	2.2 Laulunkirjoittamisen prosessi.....	5
3	Laulunkirjoittamisen opettaminen.....	10
	3.1 Laulunkirjoittamisen opettamisen historia ja nykytila.....	10
	3.2 Oppimisympäristö.....	10
	3.3 Opettajan roolit.....	11
	3.4 Metodeja.....	12
4	Tutkimusasetelma.....	13
	4.1 Tutkimuskysymykset.....	13
	4.2 Tutkimuksellinen kehittämistyö.....	14
5	Lauluntekijöiden ajatuksia laulunkirjoittamisesta ja sen opettamisesta.....	15
	5.1 Laulunkirjoittamisen kaava.....	15
	5.2 Työkaluja säveltämiseen.....	16
	5.3 Työkaluja sanoittamiseen.....	17
	5.4 Co-writing-kokemuksia.....	18
	5.5 Lauluntekoprosessin haastavin ja vaivattomin osuus.....	19
	5.6 Sävellysinstrumentit.....	20
	5.7 Inspiraatio.....	21
	5.8 Mistä syntyvät laulujen aiheet.....	22
	5.9 Koulutus laulunkirjoittamiseen.....	23
	5.10 Lähestymistapoja laulunkirjoittamisen opettamiseen.....	23
6	Workshopin pitäminen.....	25
	6.1 Workshop-suunnitelma I.....	25
	6.2 Workshop-suunnitelma II.....	27
7	Pohdinta.....	29
	Lähteet.....	31
	Liitteet.....	32

Taulukot

Taulukko 1. Tyypilliset pop-kappaleen rakenneosat.....	7
Taulukko 2. Laulunkirjoittajien suosimat lähestymistavat lauluntekoproessin aloittamiseen	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Taulukko 3. Lauluntekijöiden sävellysinstrumentit.....	22

1 Johdanto

Me, tämän opinnäytetyön kirjoittajat, olemme jo pienestä pitäen harrastaneet musiikkia. Ajan myötä siitä on muodostunut kummallekin meistä varsin merkittävä elämän osa-alue. Musiikin erityislaatuisuus piilee osittain sen kyvyssä tyydyttää erästä perustarvettamme; se tarjoaa väylän itsemme toteuttamiselle. Keinoja siihen on monia, mutta ehkäpä eräänlaisen huipentuman musiikillinen luominen saavuttaa oman laulun valmistuessa.

Ossi muistelee säveltäneensä ja sanoittaneensa ensimmäisen kappaleensa alakouluikäisenä tai mahdollisesti jo nuorempana. Kyseinen sävelteos käsitteli aihetta Pepsi-sodent. Sitä seuraavat muistikuvat itsetehdystä musiikista sijoittuvat yläkouluaikaisiin bändikuvioihin.

Sysäyksen eteenpäin laulunkirjoittamisen saralla saimme kumpikin vuosia sitten altituessamme tahoillamme kyseisen aiheen opetukselle. Opetustilanteet inspiroivat ja antoivat aina jonkin aikaa vaikuttavan innostuspiikin laulujen laatimiseen. Niistä jäi myös käteen hyödyllisiä vinkkejä, jotka ovat olleet avuksi myöhemminkin. Saimme huomata, että laulunkirjoittamista voi todella oppia ja siinä voi kehittyä jatkuvasti. Sitä voi siis myös opettaa.

Lauluntekemisestä on vähitellen tullut erittäin tärkeä ja jopa rakas asia. Se on oivallinen tapa purkaa monenlaisia tunteita ja ilmaista asioita, joita muuten voisi olla vaikea sanoa. Se on terapiaa ja harrastus, mutta nykyään jossain määrin myös työtä. Tekijänoikeuskorvausten myötä se on tuonut hieman leipääkin pöytään.

Tilaisuus ansaita elantonsa musiikkia tekemällä, motivoi panostamaan laulujen laatuun entistä enemmän. Omien taitojen ja kokemuksen karttuessa on noussut mieleen mahdollisuus osaamisensa jakamisesta tulevaisuudessa. Ja näistä ajatuksista kumpuaa myös tämän työn aihe.

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme siis laulunkirjoittamista ja sen opettamista. Laulunkirjoittamisella tarkoitamme lähinnä pop/rock-tyylisten musiikkikappaleiden säveltämistä ja sanoittamista. Pyrkimyksenämme on selvittää ja koota yhteen hyväksi havaittuja sävellys- ja sanoitusmetodeja ja keinoja niiden eteenpäin välittämiseen.

Keräämme aineistoa metodiikasta haastatteleamalla kokeneita laulunkirjoittajia. Osa heistä on erikoistunut enemmän säveltämiseen, osa sanoittamiseen ja osa tasapuolisesti kumpaankin. Monet haastateltavistamme myös opettavat musiikin tekemistä, joten saamme katsauksen työhön siitäkkin näkökulmasta. Lisäksi hankimme tietoa aiheesta erilaisista suomen- ja englanninkielisistä kirjallisista lähteistä, kuten kirjoista, artikkeleista ja opinnäytetöistä.

2 Laulunkirjoittaminen

2.1 Käsitteiden määrittely

Laulunkirjoittamisella (engl. songwriting) tarkoitamme tässä opinnäytetyössä lähinnä pop- ja rock-tyylisten kappaleiden säveltämistä ja sanoittamista. ”Laulunkirjoitus”-termiä käytetäänkin pääsääntöisesti populaarimusiikkia tarkoitettaessa, koska se pitää sisällään myös sanoittamisen ja on yleismaailmallisempi termi. Säveltämisestä puhuttaessa voidaan tarkoittaa sekä klassisen- että kevyen musiikin säveltämistä.

Laulaja-lauluntekijällä (engl. singer-songwriter) tarkoitetaan musiikkialan artistia, joka säveltää ja sanoittaa esittämänsä musiikin itse. Laulaja-lauluntekijä termiä käytettäessä tarkoitetaan yleensä rock, pop ja folk-tyylistä esitettävää musiikkia. Laulaja-lauluntekijä säestää tyypillisesti myös itseään joko pianolla tai kitaralla. (Shepherd, Horn, Laing, Oliver, Wicke 2003, 198-199)

Co-writing on kahden tai useamman lauluntekijän yhteistyössä tekemää laulunkirjoittamista. Co-writing-tiimiin kuuluu tyypillisesti kolme jäsentä, jotka ovat topliner, tracker ja sanoittaja. Toplinerin tehtävä on vastata kappaleen melodiasta, trackerin kappaleen tuotannosta ja sanoittajan vastuulle jää kappaleen tekstin tekeminen.

Tamminen (2016) mainitsee haastattelussaan, että hyvin usein co-writing-sessioissa nämä tekijöiden roolit menevät myös ristiin. Co-writing-metodi on nykypäivän biisinkirjoitustavoista ylivoimaisesti käytetyin. Yhteiskirjoittamiseen liittyy olennaisena osana biisileirit, joissa co-writing-tiimit kokoontuvat yhteen tekemään artisteille kappaleita. Usein biisinkirjoitusleirit ovatkin kansainvälisiä tapahtumia, joihin kokoontuu

biisintekijöitä useista eri maista, tavoitteena tehdä kaupallisesti menestyvää musiikkia.

Luovuudella tarkoitetaan kykyä keksiä ja luoda uutta. Luovuudeksi voidaan kutsua uusien näkökulmien tuomista tuttuihin asioihin. Viljamaa (2013) toteaa, että luova ihminen osaa yhdistellä asioita erikoisella tavalla mielessään. Hän hoksaa keskiarvoihmiseltä täysin huomiotta jääneitä asioita ja tuo niitä omalla tavallaan esille. Sinkkonen (2015) mainitsee, että luovuustutkijat ovat esittäneet, että luovuuteen liittyy usein kaksisuuntainen mielialahäiriö tai sen lievempi muoto syklotyminen häiriö. Luovuus liittyy olennaisena osana laulunkirjoittamisen prosessiin. Laulunkirjoittamisessa luovuus korostuu erityisesti lauluntekoproessin alkuvaiheessa, kun musiikillista ideaa ei vielä ole tai kappaletta ei ole vielä saatu aluilleen.

2.2 Laulunkirjoittamisen prosessi

Laulun tekeminen on hyvin mielenkiintoinen laji. Haasteena siinä on se, ettei ole olemassa mitään valmista kaavaa, jonka mukaan edettäisiin, vaan jokaisen kappaleen syntytarina on uniikki. Toisaalta tämän voi nähdä myös erinomaisena mahdollisuutena, tilaisuutena päästää luovuus todella valloilleen ja saada aikaan jotain sellaista, mitä kukaan muu ei ole koskaan tehnyt.

Laulunkirjoittamisen prosessia voidaan lähestyä monella eri tavalla. Jarkko Martikainen (2010) kuvailee työskentelyään ”laulujen metsästykseksi, ja saalisonnen oltua suopea, niiden sisälmysten tutkimiseksi ja uudelleenjärjestelyksi”. Heikki Salo (2014, 8) vertaa lauluntekijää kahlekuningas Harry Houdiniin, joka on ”puettu rautaan, lukkoihin ja kettinkiin, pakattu arkkuun ja veteen heitetty. Sieltä on sukeltettava ylös liuttaen valmista laulua kädessä.”

Se, ettei laulunkirjoittamiseen ole yhtä ennalta ilmoitettua työtapaa, saattaa aiheuttaa vaikeuksia varsinkin alkuun pääsemisen kanssa. Aloittaminen onkin monesti kaikkein vaikein osuus. Salo (2014, 10-16) ohjeistaa tarttumaan lauluntekoon reippaasti ja varaamaan sitä varten aikaa sekä hankkimaan kunnon työtilan ja työkalut. Hän rohkaisee alussa ottamaan vaikutteita esikuvilta ja olemaan kärsivällinen niin laulujen kuin lauluntekijän urankin suhteen.

Alkuun päästäkseen on hyvä tiedostaa laulun peruspalikat, eli osa-alueet, joista musiikki yleensä koostuu. Näihin lukeutuvat melodia, harmonia, rytmi, rakenne, muoto ja sanoitukset. Kappaleen rakentamisen voi aloittaa mistä tahansa osa-alueesta lähtien. Sävellystyöhön voi ryhtyä esimerkiksi hahmottelemalla laulu- tai teemamelodian, keksimällä sointukierron tai riffin, kehittelemällä rumpukompin tai säveltämällä bassolinjan. Liikkeelle voi lähteä myös kirjoittamalla ensin sanoituksen tai vaikkapa luomalla äänimaisemaa teoksen pohjalle.

Voi myös vapaasti valita, mistä kohdasta kappaletta aloittaa sen työstämisen. Yleisiä laulujen osioita ovat esimerkiksi säkeistö (A-osa, verse), kertosäe (B-osa, chorus), C-osa (bridge), pre-chorus (build, channel), välisoitto (interlude), solo, intro ja outro. Tyypillisen pop-kappaleen rakenne noudattaa usein esim. kaavaa: säkeistö – kertosäe – säkeistö – kertosäe – C-osa – kertosäe – kertosäe eli A-B-A-B-C-B-B. Varsinkin pop-laulussa kertosäkeellä on normaalisti suurin rooli ja siksi monet haluavatkin aloittaa kirjoittamisen juuri siitä.

Taulukko 1. Tyypilliset pop-kappaleen rakenneosat

Intro	Alkusoitto
A-osa, verse	Säkeistö
Pre-chorus, Build-up	Esikertosäe
B-osa, chorus	Kertosäe
C-osa, bridge	Välisoita
Outro	Loppusoitto

Seuraavaksi esittelemme muutamia konkreettisia vinkkejä laulukirjoitusprosessin aloittamiseen. Sävellyspuolella alkuun voi päästä tematiikkalähtöisesti eli esimerkiksi kehittelemällä tyhjän päälle pienen melodianpätkän ja siirtelemällä samaa sävelkuviota eri korkeuksille (Kleemola 2015). Toinen vaihtoehto on valita vaikkapa kaksi säveltä ja toistaa niitä eri pohjasävelien tai sointujen päälle. Kolmas keino on luoda

muutaman tahdin mittainen sointukierto, luupata sitä taustalla ja hyräillä tai soittaa sen päälle melodiaa.

Tekstin suhteen on hyvä tehdä hieman taustatyötä. Ellei ole idea jo valmiina mielessä, ennen kirjoittamista kannattaa käydä esimerkiksi kävelyllä ja haeskella laulunaiheita ympäröivästä maailmasta. Tärkeää on tehdä muistiinpanoja. Sanojen suoltamisen voi aloittaa myös täydellistä tajunnanvirtaa hyödyntäen kirjoittamalla ensimmäisenä mieleenjuolahtavia lauseita ylös. (Salo 2014, 17-22.)

Ylipäättään on hyvä jatkuvasti pitää silmät ja korvat auki laulunaiheiden varalta ja laittaa kaikki ideat aina muistiin. Kännykän sanelin on loistava väline yllättäen mieleenjuolahtaneen melodianpätkän tai sanoitusidean tallentamiseen.

Kaiken kaikkiaan alussa on tärkeä muistaa, että itsekritiikin aika on vasta myöhemmin. Aloitusvaiheessa kannattaa kirjoittaa ylös kaikki ideat sen kummemmin miettimättä, tulevatko ne päätymään lopulliseen tuotokseen. Tällä tavoin saadaan aikaan materiaalia, joka parhaimmillaan voi sittenkin osoittautua myöhemmin hyväksi jopa sellaisenaan. Toinen vaihtoehto on, että se ei lopultakaan kuulosta toimivalta, mutta saattaa antaa idean johonkin hieman parempaan oivallukseen, joka taas saattaa johdattaa kerrassaan loistavaan ideaan. Pat Pattison (2009-2016) on sanonut, että ”crap makes the best fertilizer” eli ”sonta on parasta lannoitetta”. Ei siis kannata pelätä huonoja ideoita, vaan käyttää niitä hyväkseen!

Kun kirjoittaja on saanut ensimmäisenä työstämänsä osion (esim. säkeistön) valmiiksi, hän voi hakea suuntaa toiselle osiolle (esim. kertosaäkeelle) analysoimalla ensimmäistä. On tärkeää, että osat (varsinkin säkeistö ja kertosaä) erottuvat toisistaan selkeästi. Keinoja luoda kontrastia näiden osien välille on monia. Ensinnäkin kertosaäkeessä melodia yltää useimmiten korkeammalle kuin säkeistössä ja tekee laajempia hyppyjä. Kleemolan (2015) ohjeita ovat esimerkiksi melodia- ja sointurytmin muuttaminen tiheämmäksi tai harvemmaksi osasta toiseen siirryttäessä tai säkeistössä luodun jännitteen purkaminen kertosaäkeessä. Lisäksi hän neuvoo ajattelemaan säkeistöt pienillä ja kertosaäkeet isoilla kirjaimilla kirjoitetuiksi.

Sanoituksen suhteen muistan jonkun laulunkirjoittajan joskus sanoneen, että säkeistössä ikään kuin maalataan pienellä pensselillä ja kerrotaan konkreettisempia, yksityiskohtaisempia ja ehkä arkisempia asioita. Kertosaäkeessä taas vedellään paksulla

pensselillä suuria vetoja ja puhutaan aiheesta laajemmasta näkökulmasta, mahdollisesti juhlallisemmin ja mahtipontisemmin. Kertosäe myös yleensä sisältää laulun ydinsanomaa ja ns. "punchlinen" eli esimerkiksi kappaleen nimen tai muun iskevän lauseen.

Pattisonin (2011) mukaan kappaleen kokonaisuuden tulee kuitenkin olla tasapainoinen. Kontrastia luovia elementtejä on siis käytettävä hallitusti ja harkitusti. Taitava kirjoittaja osaa myös kontrolloida sävelteoksen vakautta esimerkiksi jännitettä ja lepotilaa, pidätystä ja purkausta sekä dissonanssin ja konsonanssin tasoa säädellen.

Kun laulun peruspalikat ovat lopulta saaneet jonkinlaisen muodon ja kappaleen sanoma on kirkastunut, alkaa eräänlainen palapelin kokoamisvaihe. Siellä täällä on vielä aukkoja, jotka pitäisi täyttää, mutta millä? Ei huolta, ainekset ovat jo todennäköisesti olemassa.

Jos valmiina on jo esimerkiksi yhden säkeistön lyriikat, niistä voi ammentaa ajatuksia toiseen ja ehkä kolmanteenkin säkeistöön. Voi pohtia käsittelemänsä aiheen eri puolia, lähestyä asiaa useista eri näkökulmista, katsoa sitä ikään kuin toisten henkilöiden silmin, keksiä lisää esimerkkejä. Ei kannata mennä yli aidan matalimmasta kohdasta, vaan kehittää itse tuoreita tapoja ilmaista asia. Juuri ne herättävät kuulijoiden mielenkiinnon ja vievät laulun uudelle tasolle.

Myös sävellyksellisesti on mahdollista hyödyntää edellisissä osioissa käytettyjä elementtejä uudelleen. Toistamalla ja varioimalla samaa ideaa eri kohdissa voi itse asiassa saada kaupan päälle kappaleeseen lisää tarttumapintaa. Esimerkkinä tästä voisi olla kertosäkeen melodian esittely vaikkapa hieman muunneltuna kappaleen introssa.

Laulun palikoiden järjestelyssä kokonaisuuden kannalta oleellista on huomioida draaman kaari. Kuten kaikessa taiteessa, myös lauluissa on niin sanottu kultainen leikkkaus. Kultaisella leikkauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä kappaleen toisen ja kolmannen kolmanneksen taitteen tienoille sijoittuvaa kohtaa, jossa yleensä tapahtuu jotain merkittävää. Sille kohdalle osuu usein laulun huippukohta, kuten C-osa tai jokin yllättävä, käänteentekevä seikka tekstissä. Yksi hyväksi havaittu tapa on aloittaa pienestä, kasvatella vähitellen laulun intensiteettiä, tähdätä huipennus kultaiseen leikkaukseen ja laskeutua sen jälkeen tyylikkäästi maaliin.

Viimein kirjoitusprosessissa tullaan siihen pisteeseen, jossa laulun runko on pystyssä ja kaikki osat kasassa. Sitä seuraa Salon (2014, 25-27) mielestä projektin ankarin vaihe eli laulun hiominen ja parantelu. Tässä kohdassa on otettava hieman etäisyyttä kappaleeseen, tehtävä välillä jotain ihan muuta ja unohdettava koko laulu joksikin aikaa. Sitten palataan tuorein silmin ja korvin takaisin sorvin ääreen - vasta nyt ensimmäisen kerran varsinaisesti itsekritiikin kanssa.

Kriittisen arvioinnin hetkellä kannattaa soittaa ja laulaa laulu läpi ja arvioida tuoreeltaan ensituntuma. Toimiiko kappale? Liikkuuko se soljuvasti eteenpäin? Kuulostaako lyriikka luontevalta. Iskeekö kertosäe? Tuleeko laulun sanoma esiin ja tukeeko sävellys tekstiä? Jos jokin tökkii, niin täytyy ottaa rohkeasti asia vielä käsittelyyn ja tehdä korjauksia, kunnes on tyytyväinen.

Jos esimerkiksi jokin kohta sanoituksessa kuulostaa kliseiseltä, pitää yrittää keksiä uusi tapa ilmaista sama asia tai miettiä kokonaan uusi tulokulma aiheeseen. Joskus jää helposti jumittamaan jonkin säkeen kanssa juuri siitä syystä, ettei uskalla tai ymmärrä hypätä kokonaan laatikon ulkopuolelle.

Mikäli taas tuntuu, että kertosäe ei lähde kunnolla lentoon säkeistön jälkeen, kannattaa tutkia näitä osia tarkemmin. Millä korkeudella melodia liikkuu säkeistössä, entä kertosäkeessä? Tapahtuuko sointu- tai melodiarytmisissä muutoksia osasta toiseen siirryttäessä? Riittäisikö jos mietittäisiin harmoniaa hieman uusiksi vai joudutaanko kajoamaan melodiaan? Auttaisiko kenties kertosäkeen moduloiminen?

Tässä vaiheessa kannattaa myös pohtia, kaipaisiko teos vielä jonkinlaisen koukun, joka yllättäisi kuulijan ja toisi hieman lisämaustetta soppaan. Toki sellaisia voidaan kehittää mahdollisessa kappaleen erillisessä sovitustilanteessakin, mutta kukaan ei kiellä tekemästä sitä jo nyt.

Lopuksi täytyy osata myös päättää, milloin laulu on valmis. Vaikka sanottavaa vielä riittäisi, kannattaa miettiä, tarvitseeko kaikkea sitä kirjoittaa yhteen kappaleeseen. On tärkeää rajata asia selkeästi, ettei ydinsanoma hämähä. Yhden aiheen käsittelyn ohella on sivutuotteena saattanut syntyä monia ideoita, joita voi mahdollisesti käyttää sitten seuraavissa lauluissa.

3 Laulunkirjoittamisen opettaminen

3.1 Laulunkirjoittamisen opettamisen historia ja nykytila

Keuyen musiikin puolella laulunkirjoittamisen opettaminen on vielä melko uusi asia. Siinä, missä klassisen musiikin säveltämistä on voinut opiskella Sibelius-Akatemiassa jo 1980-luvulla, on keuyen musiikin biisinteon opettamisessa ruvettu aktivoitumaan kunnolla vasta viime vuosikymmenellä. Keuyen musiikin laulun- ja soiton opettaminen on aiemmin keskittynyt enemmän kurssi- ja periodiluontoiseksi opettamiseksi, mutta nykyään laulunkirjoittamista voi opiskella ammatikseen jo muutamassakin eri koulutusohjelmassa.

3.2 Oppimisympäristö

Yksi konkreettinen huomioonotettava asia musiikin tekemisen opetuksessa on fyysinen opetustila. Äänien kanssa työskentely asettaa omat vaatimuksensa oppimisympäristölle. Esimerkiksi kuvataidetta työstettäessä samassa tilassa voi helposti olla tekeillä monta teosta samanaikaisesti, mutta varsinkin sävellysprosessin ollessa kyseessä olisi tärkeää suoda jokaiselle lauluntekijälle tai -tekijäryhmälle oma rauhallinen työtila, että välttyttäisiin erilaisten äänien kaaokselta. Vaihtoehtoisesti säveltäjille pitäisi tarjota kuulokkeet ja sähköiset laitteet, joilla työ toteutetaan. (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 66.)

On myös oppimisympäristöä ajatellen hyvä huomioida erilaiset luonteet ja oppimistavat. Toiset pystyvät tekemään luovaa työtä ryhmän kanssa ja isommankin porukan läsnä ollessa, mutta jotkut tarvitsevat keskittyäkseen oman rauhallisen tilan. Olisi siis hyvä, että opetuksessa käytettävää tilaa olisi niin laajalti, että halukkaiden olisi mahdollista vetäytyä ainakin joksikin ajaksi omiin oloihinsa työskentelemään.

Ilmapiiri on myös oleellinen osa oppimisympäristöä. Luovassa työssä laitetaan omaa persoonaa likoon ja silloin on erittäin tärkeää, että kaikki kokevat itsensä hyväksytyiksi eikä kenenkään tarvitse pelätä nolatuksi tuleamista. Ohjaajan on siis pyrittävä

luomaan tila, jossa kaikkia kannustetaan ja jokainen uskaltaa tuoda esiin omia ideoitaan. Tässä tullaankin jo opettajan rooleihin, joita käsitellään seuraavaksi.

3.3 Opettajan roolit

Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 64-65) pohtivat opettajan rooleja säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulumaailmassa. Pitäisikö oppilaita ohjata sisäistämään musiikkikulttuurissa omaksuttuja normeja vai uudistamaan niitä? Laulunkirjoittaminen on tasapainoilua tutun ja uuden, luovuuden ja lainalaisuuksien välillä. Erottuakseen omaksi teoksekseen uuden kappaleen on oltava tarpeeksi erilainen kuin kaikki aikaisemmat. Toisaalta, tuntuakseen niin sanotusti ”oikealta musiikilta”, sen on samaan aikaan myös muistutettava riittäväksi aiempia sävellyksiä.

Minkälaisia tehtäviä on laulunkirjoittamisen opettajalla? Miten opettaja voi olla avuksi niin, ettei oppilas menetä omaa kokemustaan musiikin luomisesta? Oman roolin tiedostaminen on monella tapaa hyödyksi ohjaamisessa ja oppilaiden tuen tarpeen arvioimisessa. (Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen, 2013, 73)

Opettajan rooleiksi Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 73-79) hahmottavat seuraavia tehtäviä:

1. Mahdollistaminen eli luovuuteen innostavien puitteiden ja ilmapiirin luominen sekä oppilaiden aloitteisiin, vihjeisiin ja kiinnostuksiin tarttuminen.
2. Kannustaminen eli oppilaiden ratkaisujen hyväksyminen, positiivisen ja rakentavan palautteen antaminen ja rohkaisu itsekritiikin unohtamiseen.
3. Mallin antaminen eli selkeiden suuntaviivojen asettaminen, sävellyksen kategorioiminen johonkin tiettyyn tyyliin ja esimerkkien esittely.
4. Taiteellinen tuottaminen eli sovitus ehdotuksien tekeminen oppilaiden luoman materiaalin pohjalta ja kappaleiden viimeistelyssä auttaminen.
5. Haastaminen eli oppilaiden ratkaisujen kyseenalaistaminen ja laajempaan keiluun kannustaminen.

Nämä tehtävät saattavat vaihdella paljonkin yhden opetustilanteen aikana eikä ole tarkoituskaan pysyä tiukasti kiinni yhdessä tietyssä roolissa. Opettajan on valittava

kulloinenkin toimintatapansa oppimistavoitteen, oppilaan taitotason ja prosessin vaiheen mukaan niin, että rooli tukee parhaalla mahdollisella tavalla oppilaan tavoitteita.

Kuten Salo (2016) toteaa laulunkirjoittamisesta, sanovat Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 79) säveltämisen ohjaamisesta: siinä ei ole mitään kaavaa. Laulun tekemisen opettaminen on yhtä lailla luovaa toimintaa kuin itse laulunkirjoittaminenkin ja tapahtuu vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Lopputulosta ei myöskään voi etukäteen tietää. Täytyy vain uskaltaa heittäytyä luovan työn pyörteisiin ja liikkua siellä hyvä pelisilmää käyttäen liukkaasti roolista toiseen.

3.4 Metodeja

Jälleen päädytään ajatukseen, että vaikka ei ole mitään tiettyä kaavaa opettaa laulun tekemistä, on kuitenkin olemassa useita hyväksi havaittuja tapoja, joista lähteä liikkeelle.

Esimerkiksi Salo (2016) kertoo, että hyvin usein laulunkirjoittamisen opettaminen aloitetaan analysoimalla jotain olemassa olevaa laulua. Heijastetaan mahdollisesti kappaleen teksti kaikkien nähtäväksi ja kuunnellaan biisi rauhassa läpi. Sen jälkeen puretaan laulu osiin ja selvitetään yhdessä, mistä kaikesta se koostuu. Tässä tullaan siis aiemmin mainittuihin musiikin peruspalikoihin, joihin kuuluvat esimerkiksi melodia, harmonia, rytmi, rakenne, kaari, tempo ja sointiväri.

Useimmiten lauluun sisältyy olennaisena osana myös lyriikka, joka niin ikään voidaan ”räjäyttää atomeiksi”, ja lähteä sen jälkeen kokoamaan pala palalta. Sanoituksiin liittyy mm. sellaisia termejä kuin tyyli, rakenne, kaari, jännite, purkaus, tarina, sanoma, riimi, alkusointu ja koukku. Hyvin monet musiikkia kuvailevat käsitteet pätevät siis myös lyriikan alueella ja päinvastoin.

Jokaisesta musiikin tai lyriikan peruspalikasta riittäisi varmasti keskusteltavaa ja pohdittavaa ainakin yhdeksi kokonaiseksi oppitunniksi. Niinpä, ainakin mikäli on kyse pidempään kestävästä laulunkirjoituskurssista, yksi tapa edetä opetuksessa on ottaa

käsittelyyn yksi osa-alue kerrallaan. Oppitunnin aikana voi avata käsitteen merkityksen mahdollisimman tarkasti ja ohjeistaa opiskelijoita sen jälkeen tekemään lauluja, joiden lähtökohtana on juuri tuo äsken käsitelty palikka.

Keskittyessä vaihteeksi vain yhteen tiettyyn musiikin osa-alueeseen kerrallaan voi äkkiä avautua silmien eteen aivan uusi maailma, jonka olemassaoloa ei ollut aikaisemmin osannut ajatellakaan. Jos oppilas on vaikkapa aina tavannut aloittaa säveltämisen sointuja tapaillen, saattaisi melodialähtöinen kirjoitustapa kirvoittaa uusia ideoita. (Hess T. 2002-2016.)

Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 74) pyrkivät luomaan hedelmällisiä olosuhteita ja inspiroimaan oppilaita esimerkiksi ehdottamalla säveltämistä eri kokoisissa ryhmissä tai eri välineitä käyttäen, soittimien erityispiirteitä hyväksikäyttäen tai niille uusia soittotapoja keksien tai vaikka pitäen lähtökohtana jotain tiettyä musiikkityyliä. Myös eri foorumeita ja kohdeyleisöjä ajatellen voi olla mielenkiintoista kirjoittaa lauluja.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielmamme käsittelee laulunkirjoittamisen ja sen opettamisen prosessia ja metodiikkaa. Tutkimuskysymykset muotoilimme seuraavasti:

- 1) Miten laulunkirjoittajat kuvaavat laulutekoprosessiaan ja siinä käyttämiään metodeja?
- 2) Millaisia metodeja kannattaa käyttää laulunkirjoittamisen opettamisessa?

4.2 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Tutkielmamme on tutkimuksellinen kehittämistyö eli se pyrkii tuottamaan uutta tietoa, jota voidaan soveltaa käytäntöön. (Toikko & Rantanen, 2009.) Tämän opinnäytetyön kohdalla se tarkoittaa laulunkirjoittamisen opettamisen metodiikan tutkimista ja sen kehittämistä sekä uusien näkökulmien löytämistä laulun tekemisen opettamiseen. Tutkimuksellisen kehittämistyön valitsimme opinnäytetyömme lähtökohdaksi, koska tarkoitus oli saada uutta tietoa laulunkirjoittamisen opettamiseen. Suurin osa alalla toimivista ammatti-lauluntekijöistä ei ole saanut minkäänlaista opetusta työhönsä, joten olisi tärkeää, että tulevaisuudessa yhä useammalla ammattiin tähtävällä lauluntekijällä olisi mahdollisuus laadukkaaseen opetukseen laulun tekemisestä. Yhtä tärkeää olisi myös, että harrastelija-lauluntekijät saisivat opetusta ja pystyisivät kehittymään.

Tutkimuksellisen kehittämistyömme pääasiallinen tietoperusta muodostuu suullisista haastatteluista, joissa haastattelimme neljää laulunkirjoittamisen ammattilaista ja pyrimme saamaan tietoa heidän käyttämistään metodeista sekä laulun tekemisessä että sen opettamisessa. Tämän lisäksi teoriapohjana toimivat erilaiset laulun tekemiseen liittyvät kirjalliset teokset. Haastattelumme ovat strukturoituja eli laadimme valmiit kysymykset, joiden pohjalta haastattelut tehtiin. Saatu haastatteluaineisto litte-roitiin ja analysoitiin kehittämistyömme varsinaista tietoperustaa varten. Analysoimme muun muassa, mitä yhtäläisyyksiä lauluntekijöiden työtavoissa on ja minkälaisia metodeita heillä on laulunkirjoittamisen opettamiseen.

Strukturoitujen haastatteluiden ja kirjallisen aineiston ohella hyödynsimme myös omia kokemuksiamme laulun tekemisestä ja sen opettamisesta osana teoriaosuutta. Kummallakin oli näkemyksiä, minkälaisia uusia opetusmetodeita laulun tekemisen opettamisessa voisi hyödyntää. Peilasimme omia kokemuksiamme suullisista haastatteluista saatuihin aineistoihin ja vertailimme niitä.

5 Laulun tekijöiden ajatuksia laulun kirjoittamisesta ja sen opettamisesta

Haastattelimme useita laulun tekijöitä heidän omista kokemuksistaan musiikin kirjoittamisesta ja sen opettamisesta. Haastateltavana oli joukko rautaisia ammattilaisia:

- Antti Kleemola, laulaja-lauluntekijä, opettaa laulun kirjoittamista useassa oppilaitoksessa
- Jonas Olsson, tuottaja ja laulun kirjoittaja
- Heikki Salo, Miljoonasade-yhtyeen solisti ja laulun tekijä, kirjoittanut teoksen Kahlekuningaslaji - Lauluyriikan käsikirja
- Mikko Tamminen, säveltäjä, tuottaja ja rap-artisti

5.1 Laulun kirjoittamisen kaava

Lähdimme liikkeelle kysymyksellä laulun kirjoittamisen kaavasta, johon saimme mielenkiintoisia vastauksia eri koulukuntien edustajilta.

Nykyaikaista ammattimaista, kolmen hengen ryhmissä toteutettavaa, co-writing – tekniikkaa käyttävällä Mikko Tammisella (2016) oli selkeä ajatus prosessin etenemisestä. Hänen mukaansa selkeästi useimmiten tehdään ensimmäiseksi kappaleen soinnut ja päätetään jonkinlainen rakenne. Sitten lähdetään hahmottelemaan melodiaa, jonka jälkeen sanoittaja ryhtyy työhön.

Jonas Olsson (2016), joka myös kirjoittaa lauluja yleensä pienen tiimin kanssa, eikä itse juuri koskaan tekstitä, kertoi suosivansa melodialähtöistä kirjoitustapaa, jossa melodia tehdään ennen sanoja. Kuitenkin toisinaan hän työskentelee myös samanaikaisesti sanoittajan kanssa, jolloin teksti ja melodia syntyvät rinnakkain.

Yllättäen Antti Kleemola (2015), joka muille artisteille kirjoittaessaan ei myöskään tee itse tekstejä, sanoo puolestaan menevänsä ehdottoman vahvasti teksti edellä. Hänen tapanaan on ennen kirjoitusprosessin aloittamista lukea suuri määrä sanoituksia ja valita niistä sävellettävikseen ainoastaan itseään sykhdyttävimmät. Lisäksi Kleemola toteaa aloittavansa todella usein kirjoittamisen kertosäkeestä. Se on niin merkittävä

osa kappaletta, että jos se on tosi hyvä, niin koko biisin eteen kannattaa nähdä vaivaa niin paljon ja niin pitkään, kunnes loputkin palaset ovat kunnossa ja kohdillaan.

Heikki Salo (2016) taas on sitä mieltä, että laulunkirjoittamisessa ei ole mitään kaavaa. Tällä hän tosin viittaa tarkemmin ottaen siihen ajatukseen, ettei kappaleen tekemisessä ole lainkaan sellaisia sääntöjä, joita pitäisi aina noudattaa. Eli vaikka tietyllä tavalla toimiminen on hyvä ratkaisu yhdessä laulussa, saman keinon käyttäminen ei välttämättä johda samaan lopputulokseen toisessa kappaleessa. Salon mukaan jokainen kappale luo omat sääntönsä. Hänelle ei ole ongelmaa kirjoittaa biisejä eri lähtökohdista aloittaen. Yksi laulu syntyy musiikillisesta oivalluksesta ja toinen tekstillisestä.

Taulukko 2. Laulunkirjoittajien suosimat lähestymistavat lauluntekoproessin aloittamiseen

Laulunkirjoittaja	Lauluntekoproessin lähtökohta
Antti Kleemola	Teksti edellä, kertosäe ensin
Jonas Olsson	Melodia edellä
Heikki Salo	Ei lainkaan kaavaa
Mikko Tamminen	Harmonia edellä

5.2 Työkaluja säveltämiseen

Seuraavaksi tiedustelimme laulunkirjoittajilta, minkälaisia työtapoja tai metodeita heillä on säveltämiseen.

Salon (2016) kertoo käyttävänsä tietoisesti hyväkseen omia heikkouksiaan. Hän on mielestään taitava rakentamaan melodioita, mutta huono muistamaan niitä. Niinpä hän joskus opettelee jonkin valmiin melodian tarkoituksellisen huolimattomasti ja seuraavana päivänä sitä tavoitellessaan tuleekin tehneeksi oman sävelmän. Toisinaan Salo taas tekee harmonioita sellaisella soittimella, jota ei osaa soittaa, ja löytää sitä kautta tuoreempia ideoita kuin tutummalla instrumentilla säveltäessään.

Olsson (2016) soveltaa laulunkirjoittamisessaan musiikinteoreettista tietämystään siltä osin kuin sellaista on koulutuksensa pohjalta kertynyt. Esimerkeiksi työskentelynsä aikana pohtimistaan asioista hän mainitsee rytmisen muuntelun, sävelkorkeusjännitteen rakentamisen, bassoäänien ja melodian välisen suhteen ja erilaiset purkauskeinot.

Kleemola (2015) toteaa käyttäneensä tiedostamattaan joitakin metodeita, jotka ovat valjenneet hänelle varsinaisesti vasta sitten, kun hän on alkanut opettaa laulunkirjoittamista. Tietynlaisen melodiankaaren luominen on sellainen selkeä asia, josta hän pitää kiinni lähes aina. Sekä Olsson (2016) että Kleemola (2015) kuvailevat yleisimmin toimivaa melodiankaarta siten, että säkeistö on biisin matalin kohta, bridge tai prechorus on keskellä ja kertosäkeessä nousee korkeimpaan säveleen. Kleemola lisää, että kertosäkeen sisällä vielä tärkein asia kannattaa tähdätä kaikkein ylimpään säveleen. Mikäli kappaleessa on myös C-osa, siinä melodia voi kivuta ”ihan kliimaksiin”, vielä kertosäettäkin korkeammalle.

Toiseksi esimerkiksi Kleemola (2015) nostaa tietyissä genreissä suosittu tietyhenkiset sointukierrot. Useimmiten neljän soinnun mittaiset, helposti ”luopattavissa” olevat kierrot ovat suositeltavia varsinkin runsasta radiosoittoa laululle tavoiteltaessa. Tärkeää on kuitenkin osata käyttää näitä tuttuja kuvioita tuoreella tavalla, kuten esimerkiksi sijoittamalla tällainen ns. ”hittikierto” kertosäkeen alkuun, mutta jatkaen siitä kuitenkin eteenpäin jotenkin yllättävämällä tavalla.

5.3 Työkaluja sanoittamiseen

Kysyttäessä sanoittamisessa käytettävistä työkaluista Tamminen (2016) sekä Salo (2016) nostavat esiin lukemisen tärkeyden. Salo kertoo lukevansa itse paljon ja saavansa usein sitä kautta ideoita lauluihinsa. Tamminen mukaan sanoittajilla on monesti kirjoja mukana jopa useamman hengen yhteisissä biisinkirjoitussessioissa.

Muille artisteille lauluja kirjoitettaessa Tamminen (2016) luettelee yhdeksi sanoituksen apuvälineeksi mahdolliset kyseisestä artistista tehdyt haastattelut, joiden kautta voi saada tietoa tämän elämästä. Toki vielä parempi keino saattaa olla kasvotusten keskustelu artistin kanssa hänen toiveistaan.

Kleemola (2015) mainitsee metodiksi uuden lähestymiskulman etsimisen tuttuun asiaan tai vaihtoehtoisesti jonkin ylipäättään ihan villin ajatuksen kehittelyn. Hänen mukaansa tällaisen asian löytäminen on jo yli puolet koko biisistä.

Kleemola (2015) myös edelleen korostaa kertosäkeen merkitystä. Hän painottaa, että kertsiiin kannattaa sisällyttää kappaleen nimi, koukku ja ns. päälause eli laulun ydinsanoma. Kaikki tämä olisi myös hyvä olla mahdollisimman yksinkertaisesti esitettynä ja helposti sisäistettävissä. Säkeistöissä taas voi kertoa asioita yksityiskohtaisemmin.

Kun kirjoitetaan lauluja tiimin kanssa, on Olssonin (2016) mukaan varsin tärkeää, että nekin ryhmän jäsenet, jotka eivät varsinaisesti vastaa sanoituksesta, heittävät ideoita kehiin. Joskus sanoittajalla voi olla vaikeuksia keksiä sanottavaa, mutta hän voi saada inspiraation vaikkapa toisen kertomasta, näennäisesti merkityksettömästä, hauska tarinasta liittyen aamun tapahtumiin.

5.4 Co-writing-kokemuksia

Ammattimainen co-writing on koko ajan yleistynyt tapa tehdä musiikkia. Co-writing-leireille kutsutaan kirjoittajia päiväksi tai pariiksi tavoitteena saada aikaan uusia kappaleita eri artisteille. Kleemola (2015) kertoo, että Suomen valtio on vasta lähiaikoina ryhtynyt tukemaan joitakin sellaisia laulukirjoitusleirejä, joilla suomalaisille biisintekijöille pyritään saamaan tunnettavuutta myös ulkomailla.

Olssonilla (2016) on paljon kokemusta co-writingista. Lähes kaikki hänen julkaistut kappaleensa ovat yhteistyössä muiden kirjoittajien kanssa luotuja. Se, että onnistuuko laulun kirjoitus, ei hänen mielestään riipu siitä, onko kyseessä co-write vai jokin muu metodi, vaan siitä, onko kristallinkirkas käsitys työstä, jota ollaan tekemässä.

Salokin (2016) kertoo tehneensä merkittävän määrän musiikkia co-writing-hengessä. Ei tosin niinkään tällä nykyaikaisella topliner-tracker-sanoittaja –kokoonpanolla, vaan muulla tavoin yhteistyössä mm. toisten säveltäjien kanssa. Salon mielestä co-writing on mainio työskentelytapa niille, joiden luonteeseen ja tyyliin se sopii, mutta kaikille se ei yhtä hyvin istu. Esimerkiksi perinteiseen riittävä perustuva kirjoitustekniikka saattaa helposti rajata muita kirjoittajia ulos.

Tamminen (2016) kertoo törmänneensä usein ennakkoluuloon, että co-writing on kylmää ja teollista hittitehtailua, ja että popkappaleiden tekeminen on helppoa puuhaa. Hänen mukaansa tämä on kuitenkin virheellinen käsitys. Ensinnäkin hitin luominen voi olla äärimmäisen haastavaa. Toiseksi biisinkirjoitussessiot ovat usein varsin intiimejä tilanteita, joissa kaikki läsnäolijat pyrkivät avaamaan itseään, vaikka kirjoituskumppanit saattavat olla ennestään toisilleen tuiki tuntemattomia ja jopa eri puolilta maailmaa tilanteeseen tulleita.

Satoja co-writing-sessioita tehneellä Tammisella (2016) on projekteista suurimmaksi osaksi miellyttäviä muistoja, mutta hän myöntää, että jopa ihan karmeitakin kokemuksia mahtuu mukaan. Joskus henkilökemiat eivät vain kerta kaikkiaan kohtaa ja tuntuu, että työskentelystä ei tule mitään. Niissä tilanteissa on vain yritettävä puristaa jotain tulosta irti, koska tyhjin käsin sessioista ei juuri ole varaa lähteä. Kuitenkin parhaat tai menestyneimmät kappaleet Tamminsen kokemusten perusteella syntyvät yleensä kirjoitustilanteista, joissa on hauskaa ja vapautunut tunnelma.

5.5 Lauluntekoprosessin haastavin ja vaivattomin osuus

Kysyimme laulunkirjoittajilta, mikä on heidän mielestään haastavinta laulunkirjoitusprosessissa ja mikä puolestaan vaivattominta. Tähänkin kysymykseen saimme mielenkiintoisia ja toisistaan poikkeavia vastauksia haastateltavan taustasta riippuen.

Kleemola (2015) toteaa hetkeäkään miettimättä sanoittamisen olevan ylivoimaisesti vaikein osa-alue hänelle. Soolotuotantoon varten hän tekee myös lyriikoita, mutta pyytää usein apua kokeneemmilta sanoittajilta. Helpoimmaksi skenaarioksi hän taas luokittelee tilanteen, jossa hänelle toimitetaan sävellettäväksi valmis, todella selkeästi kirjoitettu laulunteksti, jonka mukana on vielä tarkka ohjeistus, kelle artistille kirjoitetaan ja minkä tyylistä materiaalia toivotaan.

Salo (2016) on aina kipuillut aloittamisen, siis sen tilanteen kanssa, jolloin paperilla tai päässä ei ole vielä mitään ajatuksia, joista lähteä rakentamaan laulua. Toisaalta hän on vuosikausia kehitellyt erilaisia keinoja sen ensimmäisen vaiheen ylittämiseen mahdollisimman rennosti. Salo myös arvelee, että hänelle ehkä kaikkein haastavinta on mieleen nousseen musiikillisen idean tavoittelemisen jollain instrumentilla.

Vilkkaan mielikuvituksensa ansioista Salo (2016) kokee taas helpoimmaksi lastenlaulujen kirjoittamisen, koska niiden ei tarvitse olla samalla tavalla uskottavia kuin muiden kappaleiden. Toisaalta myös musikaalitekstien kirjoittaminen on Salolle vaivautonta, koska niissä laulun vaatima maailma on usein jo valmiiksi luotu ja enää täytyy keksiä roolihahmoille vuorosanoja sekä kulmia, joista he päätyvät eri tilanteisiin.

Tamminen (2016) kertoo, että ammattilaisten kanssa työskennellessä laulun aihio ja ydinidea syntyvät normaalisti todella nopeasti, mutta varsinkin kansainvälisissä projekteissa viimeistely on haastavampaa, kun esim. kustantajien esittämien muutosehdotusten ilmetessä kirjoittajat ovat saattaneet jo matkustaa takaisin kotimaahansa ja siirtyä muiden töiden pariin.

Toinen haaste co-writing-tyylillä kappaleita tehdessä on Tamminsen (2016) mukaan se, että ihmiset käsittävät asioita eri tavalla. Esimerkiksi laululyriikasta voi eri kirjoittajilla olla ihan erilaisia tulkintoja, jolloin samalle aaltopituudelle pääseminen tuottaa hankaluuksia.

Olsson (2016) näkee haasteellisimpana omien maneerien hahmottamisen ja kontrolloimisen. Haasteena on keksiä, miten saisi maneerit käyttöönsä sillä tavalla, että ne palvelisivat tarkoitusta, eivätkä vain johtaisi aina samanlaisiin ratkaisuihin. Toisena seikkana Olsson miettii musiikin muuttuvien ja muuttumattomien elementtien tunnistamista. Täytyy osata uusiutua, mutta niin, ettei uusiudu väärästä paikasta.

Itselfilleen luontevimmaksi ja helpoimmaksi osa-alueeksi Olsson (2016) näkee sovittamisen. Tuotantotöiden kautta hänelle on vuosien varrella karttunut kattava ideapankki erilaisia ratkaisuja sovituksellisiin ongelmakohtiin.

5.6 Sävellysinstrumentit

Instrumenttivalinta voi joskus vaikuttaa paljonkin sävellysprosessiin. Ensinnäkin itselle tutulla soittimella päätyy helposti toistuvasti samoihin ratkaisuihin, kun taas tuntemattomampi instrumentti saattaa johtaa uusiin löytöihin. Lisäksi Kleemola (2015) kertoo esimerkiksi kosketinsoittimilla säveltämisen aiheuttavan runsasta ja vä-

rikästä soinnuttamista ja mm. terssibassojen käyttämistä. Toisin sanoen yhden instrumentin ominaisuudet ajavat todennäköisemmin tietynlaisiin lopputuloksiin kuin toisen.

Taulukko 3. Lauluntekijöiden sävellysinstrumentit

Lauluntekijä	Instrumentti
Antti Kleemola	Piano
Jonas Olsson	Pelkkä laulu, tietokone tai kitara
Heikki Salo	Kitara
Mikko Tamminen	Koskettimet, akustinen kitara

5.7 Inspiraatio

Selvitimme lauluntekijöiden näkemyksiä siihen, vaatiiko musiikin luominen jatkuvan inspiraation vai syntykö lauluja myös silloin, kun inspiraatio ei ole vahvimmillaan.

Kleemola (2015) on miettinyt aihetta enemmänkin ja tehnyt sellaisen mielestään huojentavan havainnon, että inspiraatiota ei tarvitse jäädä odottamaan. Hän on asettanut itselleen selkeät työajat, jolloin keskittyy laulujen kirjoittamiseen, ja sitä kautta hän on oivaltanut, että itse tekeminen synnyttää inspiraatiota, uusia ideoita ja innostumista.

Samankaltaisen havainnon on tehnyt Olsson, (2016) joka aikaisemmin ajatteli, ettei edes ole olemassa mitään inspiraatiota. Nykyään hän myöntää jonkinlaisen inspiraation olemassaolon, ja kertoo, että ammattipiireissä puhutaan ”kestoinspiraatiosta”. Sillä tarkoitetaan ilmiötä, jossa luovaa työtä tehdessä inspiraatio ikään kuin ruokkii itse itseään.

Tamminen (2016) toteaa, ettei ammattilaislaulukirjoittajan roolissa yksinkertaisesti voi jäädä odottamaan inspiraatiota, koska kirjoitussessiot ovat tiukasti etukäteen aikataulutettuja. Paljolti joutuu turvautumaan kokemuksen tuomaan rutiiniin. Hänkin kuitenkin nostaa esiin ajatuksen, että inspiraatio voi syntyä työtä tehdessä ja toisista ihmisistä saa myös inspiraatiota.

5.8 Mistä syntyvät laulujen aiheet

Salo (2016) on kerännyt muistiinpanoja biisi-ideoista jo 70-luvulta lähtien. Hänen mukaansa ideoita syntyy normaalisti pari kolme päivässä. Laulunaiheita vain putkahtelee päähän, kun lukee paljon, seuraa aktiivisesti maailmaa ja uskaltaa olla hävyttömän utelias. Salo suosittelee myös lämpimästi kirjoittamaan kaikki ideat välittömästi muistiin.

Salon (2016) kännykän sanelimesta löytyy myös mittava varasto melodianpätkiä, joita hän on omien sanojensa mukaan ”vivuttanut” muista kappaleista. Vivuttamisella hän tarkoittaa esimerkiksi idean nappaamista toisen kappaleen melodiasta tai muodon tai jonkin lauserakenteen lainaamista toisesta laulun tekstistä, runosta tai oikeastaan mistä tahansa tekstistä ja sitten sen muokkaamista omaksi teokseksi.

Ammattimainen laulunkirjoitus on Tammisen (2016) mukaan tilaustyötä. Ammattilaisbiisinkirjoittajat saavat usein aiheet suoraan artistilta, jolle he tekevät kappaleita. Tällöin aiheiden keksimiseen ei itse tarvitse käyttää välttämättä aikaa. Referenssit musiikin tyylistäkin annetaan toisinaan suoraan esimerkiksi YouTube-linkkeinä.

Myös Kleemola (2015) toteaa laulun aiheiden tulevan muilta silloin, kun kirjoitetaan muille artisteille. Oma soolomateriaaliaan tehdessä hän kuitenkin paljastaa aiheiden löytyvän tosi läheltä häntä itseään, jopa ”hävyttömän läheltä”, ihan lähipiiristä. Ja kun aiheet kumpuavat tosielämästä, niistä tulee hänen mielestään luonnostaan todentuntuisempia ja sitä kautta puhuttelevampia.

Olsson (2016) on kehitellyt mielenkiintoisen tavan hakea biisi-ideoita. Tuossa metodissa hän pohtii esittäjän suhdetta kirjoitettavaan lauluun ja pyrkii löytämään mielenkiintoisen tulokulman. Hän yrittää esimerkiksi kuvitella, miltä kuulostaisi, jos tietty artisti tekisi cover-version jostain tälle kyseiselle artistille ei-tyypillistä tyyliä edustavasta kappaleesta. Tai hän saattaa ajatella, että ”tämä ja tämä artisti laulaa normaalisti tällaisista aiheista, mutta mitä jos hän laulaisikin tällä kertaa jostain ihan muusta”. Sitä kautta alkaa hahmottua idea tyyliä ja kerrontatavasta yms.

5.9 Koulutus laulunkirjoittamiseen

Tiedustelimme ammattimaisilta laulunkirjoittajilta, ovatko he itse saaneet opetusta laulunkirjoittamiseen, ja jos ovat, niin missä oppilaitoksessa?

Kleemola (2015) kertoo olleensa yhdellä Heikki Salon vetämällä viisipäiväisellä laulu-lyriikan kurssilla Oriveden opistolla. Sieltä hän kokee saaneensa paljon vastauksia, eteenpäin johdattavia ajatuksia ja myös suuntaa omaan tyyliinsä. Sävellyspuolelta Kleemola ei ole saanut opetusta, mutta toivoisi joskus pääsevänsä itseään parempien koulutettavaksi.

Tamminen (2016) ja Olsson (2016) eivät koskaan ole saaneet minkäänlaista koulutusta laulunkirjoittamiseen. Taitavien henkilöiden kanssa työskennellessä oppii aina uutta ja kokemuksen kautta karttuu rutiini ja työkaluvarasto.

5.10 Lähestymistapoja laulunkirjoittamisen opettamiseen

Kuten sanottua, osa haastattelemistamme laulunkirjoittajista myös opettaa aihetta. Koetimme selvittää kaikilta haastattelemiltamme, miten he lähestyvät tai lähestyisivät laulun tekemisen opettamista. Onko kenties jokin osa-alue, mistä he lähtisivät liikkeelle opetuksessa.

Tamminen (2016) pohtii, että opettamisen lähtökohtaan vaikuttaa paljon opettavien musiikillinen taso ja tietämys. On erilaista ryhtyä ohjaamaan sellaista henkilöä, jolla on musiikin perusteet jo hallussa kuin ihan vasta-alkajaa.

Ensisijaisesti Tamminen (2016) painottaa opetuksessaan laulun sanoituksellisen sisällön merkitystä. Se on hänen mielestään suurin kompastuskivi, johon yleisesti musiikin tekemisessä kaadutaan. Biisissä on oltava jokin idea tai viesti, jota sitten tuetaan muilla elementeillä. Lähtökohtaisesti hän suosittelee sanoittamaan lauluja omalla äidinkielellä.

Toiseksi Tamminen (2016) korostaa yksinkertaistamista popmusiikissa. Harkituilla instrumenttivalinnoilla ja selkeillä sovitusratkaisuilla saadaan aikaiseksi musiikkia, josta toivotut asiat myös välittyvät kuulijalle paremmin. Tavallinen kuulija kuuntelee

pääasiassa laulumelodiaa sekä melodian ja sointujen yhteispeliä, joten näihin kannattaa panostaa jo kirjoitusvaiheessa.

Tammisella (2016) on kokemusta myös ylä- ja alakoululaisille opettamisesta. Varsinkin nuorimpien opettavien kohdalla hän pitää tärkeänä, että opetuksen on tunnettava oppilaista hauskalta. Siinä ei saa olla mitään epämiellyttävää.

Olsson (2016) kuvailee itseään sen verran analyttiseksi henkilöksi, että lähestyisi opettamista tekemällä massiivisen analyysin melodiasta ja musiikin muistakin palikoista. Myös Olsson toteaa, että varsinkin suomenkielisessä musiikissa suomalaisille on erittäin tärkeässä roolissa sanoitus. Hän kuitenkin huomauttaa, että ihmisellä on erityinen suhde myös harmoniaan, melodiaan ja rytmiin, ja että toisinaan nämä elementit pystyvät jopa ylittämään lyriikan tuoman arvon.

Kleemola (2015) kertoo poimineensa opetukseensa omasta mielestään olennaisia isoja kuvia, jotka toistuvat musiikissa genrestä riippumatta. Näitä asioita hän esittelee opiskelijoille esimerkkien kautta. Mahdollisimman pian tämän jälkeen hän laittaa opiskelijat työskentelemään omien laulujensa parissa, koska tekemisen kautta opitaan. Lopuksi kuunnellaan oppilaiden omia biisejä.

Salon (2016) lähestymistapa poikkeaa muista haastattelemistamme kirjoittajista sillä tavalla, että hänen ajattelussaan ei keskiössä ole välttämättä kaupallisesti menestyvä popkappale, vaan yksinkertaisesti ylipäätään laulu. Se luo jossain määrin erilaisen lähtökohdan myös opettamiseen.

Useimmiten Salonkin (2016) pitämillä laululyriikan kursseilla aloitetaan analysoimalla valmista tekstiä. Kuunnellaan kappale tai luetaan teksti rauhassa läpi ja sitten keskustellaan siitä. Salo kiinnittää huomiota mm. siihen, millainen tekstin rakenne on ja toimiiko se, onko säkeitä, jotka eivät toimi tai ovat liian omituisia, mikä on lyriikan ”päälause”, pysyykö sanoitus asiassa vai eksyykö välillä harhateille, onko teksti tarpeeksi monipuolista vai jääkö se jossakin kohdassa paikalleen junnaamaan, onko valittu tietty tyyli tai riittelytapa ja pysytäänkö niissä, onko riittävästi koukkuja ja niin edelleen.

Salon (2016) ensisijaisena pyrkimyksenä on luoda valmentamilleen laulunkirjoittajille sellaista ammattisilmää, jolla ensinnäkin nähdään laulunaiheita joka puolella ja huomataan jännitteitä, joista voisi saada aikaan mielenkiintoisen tekstin, ja toiseksi havaitaan lauluissa esiintyviä ilmiöitä ja osataan arvioida niitä.

6 Workshopin pitäminen

Ideoimme kaksi kuvitteellista opetustilannetta, joissa voisimme hyödyntää saamaamme uutta tietoa ja metodiikkaa laulunkirjoittamisen opettamiseen liittyen.

Opetustilanteet ovat ryhmässä toteutettavia ”workshoppeja”, jotka ovat laajuudeltaan eripituisia ja eri asioihin keskittyviä. Opetettavalla ryhmällä olisi hyvä olla musiikin perustaidot hallussa sekä hieman aikaisempaa kokemusta laulunkirjoittamisesta. Tällöin kurseista saisi parhaan mahdollisen hyödyn irti.

6.1 Workshop-suunnitelma I

Ensimmäisessä workshop-suunnitelmassa kurssin laajuus on kaksi päivää. Ensimmäinen päivä keskitytään säveltämiseen ja toinen sanoittamiseen. Molemmat päivät pitävät sisällään aluksi teoriaosuuden, jonka jälkeen tehdään pienissä ryhmissä käytännön harjoituksia, jotka liittyvät opetettuun aiheeseen. Molemmat workshop-päivät ovat pituudeltaan noin kuusi tuntia.

Seuraavassa esitellään workshopin esimerkkirunko.

Välineistö:

- Muistiinpanovälineet (kynä ja vihko / mobiililaitte)
- Ääninauhuri
- Soitin

Ihan alkuun:

- Mindmap laulunkirjoittamisen kaikista osa-alueista (kurssilaiset saavat heittää ehdotuksia)

Sävellysosuus:

- Käydään biisin peruselementit aluksi läpi (rytmi, melodia, harmonia, rakenne)
- Esimerkkibiisin kautta harjoitellaan ottamaan kappaleen rakenne ylös (biisin eri osat, draaman kaari, kultainen leikkaus)
- Biisin rakenteen jälkeen analysoidaan kappaleen melodiaa ja käydä melodia-temaa läpi
- Harjoitus 1: Annetaan kurssilaisille lyhyt biisinpohja, johon on valmiiksi kirjoitettu A- ja B-osien tahtimäärät ja sointukierrot. Kurssilaiset tekevät biisiin melodian annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Harjoitus 2: Kurssilaiset saavat tehdä annettuun rakenteeseen itse myös sointukierron ja sitten melodian
- Käydään läpi eri tavat lähteä tekemään biisiä (teksti, melodia, harmonia tai riffi edellä)
- Harjoitus 3: Sävelletään porukalla oma riffi
- Harjoitus 4: Oppilaat aloittavat pienissä ryhmissä tekemään omaa kokonaista kappaletta itse. Kappaleen teossa voidaan hyödyntää aikaisempien harjoitusten ideoita. Kappale täytyisi saada ennen toisen päivän sanoitusosuutta niin valmiiksi, että siinä olisi valmis melodia ja rakenne, jonka päälle tekstiä voisi ruveta kirjoittamaan.

Sanoitusosuus:

- Mietitään yhdessä, mistä hyvä biisin teksti muodostuu
- Esimerkkibiisin kautta analysoidaan tekstin rakennetta, koukkuja ja eroja eri osien välillä
- Käydään läpi tekstien tematiikkaa ja tyypillisimpiä aiheita, mistä tekstit kertovat

- Käsitellään, mitä tarkoitetaan kappaleen ”punchlinellä” ja käydään esimerkkejä läpi hyvistä punchlineistä
- Käydään läpi tekstin kaarta: säkeistössä yksityiskohtia, kertosäkeistössä ”isommalla pensselillä”, C-osassa käännekohta
- Käsitellään riimejä ja tavumääriä osana kappaleen tekstiä
- Harjoitus 1: lähdetään ulos pienelle aiheiden etsintäretkelle ja jokainen keksii kappaleelleen teeman, mistä haluaa kirjoittaa
- Harjoitus 2: Kirjoitetaan täysin ilman kritiikkiä ajatuksenvirtaa jostain (annetusta) aiheesta
- Harjoitus 3: Kirjoitetaan teksti valmiiseen melodiaan kappaleen kertosäkeistöön
- Harjoitus 4: Tehdään teksti kappaleeseen, jota sävellyspäivänä ruvettiin pienissä ryhmissä työstämään. Tässä vaiheessa sävellyksen täytyisi olla jo melko valmiina, että kappaleen teossa pystyttäisiin keskittymään pelkästään tekstin kirjoittamiseen.

6.2 Workshop-suunnitelma II

Toinen suunnittelemani workshop olisi viikon mittainen kurssi. Aika jaksotettaisiin siten, että yksi päivä käytettäisiin aina yhden aihealueen pohtimiseen ja jokaisena päivänä olisi runsaasti rentoa aikaa laulujen kirjoittamiseen tuon kyseisen aihealueen pohjalta. Iltaisin kokoonnuttaisiin esittämään ja kuuntelemaan päivän aikana syntyneitä tuotoksia hyvässä ja rohkaisevassa hengessä.

Esimerkkirunko tällaisesta viikosta voisi olla seuraavanlainen:

Maanantai

1. Tutustutaan ryhmän kesken.
2. Kuunnellaan esimerkkikappale ja pohditaan, mitä kaikkia osa-alueita siihen kuuluu.
3. Tehdään laaja mindmap kaikista musiikillisista palikoista, joita tulee mieleen.

4. Ryhdytään perehtymään tarkemmin ensimmäiseen osa-alueeseen, harmoniaan.
5. Avataan harmonian käsite, mietitään erilaisia tapoja luoda harmonioita, tutustutaan yleisiin sointukiertoihin jne.
6. Lähdetään kirjoittamaan kappaleita, joiden lähtökohtana on harmonia.
7. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä lauluja.

Tiistai

1. Kuunnellaan esimerkkikappale ja keskitytään sen sanoitukseen. Analysoidaan tekstiä ja pohditaan, mistä kaikista osa-alueista se koostuu.
2. Tehdään kattava mindmap kaikista sanoituksellisista palikoista, joita tulee mieleen.
3. Ryhdytään perehtymään sanoittamiseen yleisellä tasolla, puhutaan mm. laulukirjoittajan ammattisilmästä, laulutekstin rakenteesta sekä säkeistön ja kertosäkeen suhteesta.
4. Lähdetään pienelle laulunaiheidenetsintäretkelle ja tehdään muistiinpanoja.
5. Kirjoitetaan laulutekstejä ja haluttaessa myös sävelletään ne.
6. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä tekstejä tai kokonaisia lauluja.

Keskiviikko

1. Perehdytään seuraavaan musiikilliseen osa-alueeseen, melodiaan.
2. Avataan melodian käsite, mietitään melodianrakennuskeinoja, melodian kaarta, tematiikkaa, melodian ja harmonian suhdetta, erikokoisia hyppyjä ja liikkeitä, jännitteitä ja purkauksia.
3. Kirjoitetaan kappaleita, joiden lähtökohtana on melodia.
4. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä lauluja.

Torstai

1. Perehdytään tarkemmin sanoittamisen tekniikoihin. Puhutaan riimeistä, alkusoinnuista, tavumääristä, sanojen painotuksista jne.

2. Kirjoitetaan erityylisiä sanoituksia, kuten alkusointuihin keskittyviä, tarkkaan riittäviin pyrkiviä, riittömiä ja sanoilla leikitteleviä sanoituksia.
3. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä tekstejä ja kokonaislauluja.

Perjantai

1. Perehdytään kappaleiden rakenteisiin
2. Avataan käsitteet, mietitään erilaisia rakenteita, laulun eri osioita, draaman kaarta, kultaista leikkausta yms.
3. Kirjoitetaan kappaleita, joiden perustana on rakenne.
4. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä lauluja.

Lauantai

1. Perehdytään rytmiin
2. Avataan käsite, tutustutaan erilaisiin rytmeihin ja mietitään, miten kappaleita voisi rakentaa rytmin pohjalta.
3. Puhutaan kompeista, riffeistä, tempoista jne.
4. Kirjoitetaan kappaleita, joiden lähtökohtana on rytmi.
5. Esitetään ja kuunnellaan syntyneitä lauluja.

Sunnuntai

1. Järjestetään pienimuotoinen konsertti, jossa esitetään viikon aikana syntyneitä lauluja myös ulkopuoliselle yleisölle.
2. Pidetään palautepalaveri.

7 Pohdinta

Haastatteluihin, omiin kokemuksiin ja kirjallisista lähteistä saatuihin tietoihin pohjautuen tulimme siihen tulokseen, että laulukirjoittamista voi opettaa ja oppia. Kuten haastattelemistamme ammattilaulunkirjoittajista huomataan, biisintekemisessä voi olla jopa todella hyvä, vaikka ei olisi koskaan saanut siihen

opetusta, mutta valmennuksella ja työkaluvaraston kartuttamisella kirjoittamisessa voi kehittyä vielä entisestään huomattavasti.

Laulunkirjoittamiseen kuten laulunkirjoittamisen opettamiseenkaan ei ole olemassa yhtä tiettyä kaavaa, vaan hyvään lopputulokseen voi päätyä montaa erilaista reittiä pitkin. Toki joitakin jossain määrin vakiintuneita toimintamalleja on esimerkiksi ammattimaisessa laulunkirjoittamisessa kehittynyt.

Tutkimusta tehdessä meille kirkastuivat mm. laulunkirjoittamisen opettajan monenlaiset roolit mahdollistajasta haastajaan sekä hedelmällisen ja turvallisen oppimisympäristön merkitys. Saimme myös hyviä eväitä lähteä suunnittelemaan omia opetusmetodeita ja kokonaislaulunkirjoituskursseja.

Tulevaisuudessa on nähtävissä laulunkirjoittamisen harrastuneisuuden kasvua ja myös siihen liittyvän koulutuksen lisääntymistä. Luovien aineiden opetukseen panostetaan tulevissa opetussuunnitelmissa ja tämä näkyy myös laulunkirjoittamisen alueella.

Lähteet

Alanko, I. 2013. Sanat. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Karjalainen-Väkevä, M. & Nikkanen, H. 2013. Opettajan roolit säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulussa. Teoksessa Ojala J. & Väkevä L. (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Opetushallitus.

Kleemola, Antti, laulaja-lauluntekijä ja laulun tekemisen opettaja. Haastattelu, 11.11.2015, Jyväskylä. Haastattelijat: Eero Kortesoja ja Ossi Mäki-Reini.

Martikainen, J. 2010. Parin ajatuksen purkua pitkän matkan välietapilta. Blogikirjoitus 03.03.2010. Viitattu 2.12.2015,
<http://www.jarkkomartikainen.fi/tag/bloggaus/#sthash.x80ypMMv>

Olsson, Jonas, tuottaja ja laulukirjoittaja. Haastattelu, 9.9.2016, Kokkola. Haastattelija: Ossi Mäki-Reini.

Pattison, P. 2009-2016. Pat Pattisonin nettisivu
<http://www.patpattison.com/cowriting/>

Salo, Heikki, laulaja-lauluntekijä ja laulun tekemisen opettaja. Haastattelu, 27.9.2016, Tampere. Haastattelijat: Eero Kortesoja ja Ossi Mäki-Reini.

Tamminen, Mikko, tuottaja ja säveltäjä. Haastattelu, 14.1.2016, Jyväskylä. Haastattelijat: Eero Kortesoja ja Ossi Mäki-Reini.

Shepherd, J; Horn, D; Laing, D; Oliver, P; Wicke, P. 2003. Continuum Encyclopedia of Popular Music of the World: Volume II: Performance and production

Sinkkonen, J. 2015. Nerouden lähteillä: Suurten säveltäjien hauras elämä.

Viljamaa, J. 2013. Tue lapsesi lahjakkuutta.

Toikko T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Onko laulunkirjoittamisessasi jokin tietty kaava? Syntyykö ensin esim. teksti vai sävellys vai molemmat yhtä aikaa?
2. Minkälaisia työkaluja/metodeja sinulla on kappaleen säveltämiseen?
3. Minkälaisia työkaluja/metodeja sinulla on kappaleen sanoittamiseen?
4. Minkälaisia kokemuksia sinulla on co-writingista?
5. Minkä koet haasteellisimpana laulun tekoprosessissa? Mikä on vaivattominta?
6. Millä instrumenteilla teet kappaleita?
7. Vaatiiko kappaleidesi tekeminen jatkuvan inspiraation vai syntyykö biisejä myös silloin, kun inspiraatio ei ole vahvimmillaan?
8. Mistä keksit laulusi aiheet?
9. Oletko saanut opetusta laulun tekemiseen ja missä vai oletko täysin itseoppinut?
10. Miten opettaisit laulun tekemistä?
 1. Mistä osa-alueesta lähtisit liikkeelle? (rakenne, teksti, harmonia, melodia?)
 2. Luettele mielestäsi kolme tärkeintä pointtia
 1. sanoituksessa
 2. melodian tekemisessä
 3. biisin harmonian tekemisessä
 4. rakenteessa
11. Kerro hyviä esimerkkejä koukuista/tehokeinoista kappaleissa?
12. Mistä palasista mielestäsi hyvä kappale muodostuu?

Liite 2. Heikki Salolle räätälöidyt haastattelukysymykset

1. Onko laulunkirjoittamisessasi jokin tietty kaava? Syntyykö ensin sävellys, sanoitus vai teetkö molempia samanaikaisesti? Jos aloitat sävellyksestä, mistä osa-alueesta (esim. rytmi, melodia, harmonia, rakenne) lähdet liikkeelle?

2. Minkälaisia metodeja sinulla on kappaleen säveltämiseen?
3. Minkälaisia metodeja sinulla on kappaleen sanoittamiseen?
4. Mitä instrumentteja käytät säveltämisessä?
5. Minkälaisia kokemuksia sinulla on co-writingista?
6. Minkä koet haasteellisimpana laulun tekoprosessissa? Mikä on vaivattominta?
7. Mistä keksit laulusi aiheet?
8. Kerro hyviä esimerkkejä koukuista/tehokeinoista kappaleissa?
9. Mistä palasista mielestäsi hyvä kappale muodostuu?
 1. Luettele mielestäsi kolme tärkeintä pointtia
 1. sanoituksessa
 2. melodian tekemisessä
 3. biisin harmonian tekemisessä
 4. rakenteessa

Laulunkirjoittamisen opettamiseen liittyvät kysymykset:

10. Miten opetat laulun tekemistä ja mistä osa-alueesta lähdet liikkeelle? (rakenne, teksti, harmonia, melodia?)
11. Olet sanonut, että jokainen osaa tehdä laulun. Miten perustelet väitteen?
12. Minkälaisia ohjeita annat aloittelevalle laulunkirjoittajalle?
13. Minkälaisia asioita käsittelet edistyneempiä laulunkirjoittajia valmenttaessasi?
14. Mikä on mielestäsi laulunkirjoittamisen opettamisen nykytila Suomessa ja miten sitä voisi kehittää tulevaisuudessa?